

TEMA

BAG FACADEN

AF LEIF ANDERSEN

Den eneste, der kender mig til bunds og kan gennemskue alle masker, facader, skyld og skam – det er også den eneste, der ikke fordømmer mig!

– Vi står her til lovsang. Alle jubler. De kan da ikke være så begejstrede alle sammen. Hvad skjuler de? – Men jeg synger jo også selv med, selv om jeg egentlig har det elendigt.

– Her står jeg og snakker og snakker. Om Jesus. Og om glæden og freden og så videre. Det står på programmet. Og jeg har forberedt mig. Da jeg sagde ja til invitationen, vidste jeg jo ikke, hvad der ville ske i mellemtiden. Nu står jeg her som en snakkemaskine. Måske skulle jeg have meldt afbud. Men de ville nok ikke kunne forstå det. Nu ved jeg ikke, hvordan jeg skal slippe ud.

– Jesus advarer mod hykleri. Men der er jo ting, jeg holder for mig selv. Ting, jeg håber, ingen opdager. Er jeg så en hykler?

Ærlighed er en god ting. Uærlighed kan være ødelæggende for både mig selv, min familie og mit fællesskab. Men utidig åbenhed kan faktisk også være ødelæggende. Et vist minimum af *facade* er en betingelse for at kunne fungere mellem andre.

Facade kommer selvfølgelig af samme ord som det engelske *face* (og det danske *fjæs*) – den forside, man viser frem for andre.

I folkemunde er *masker* altid af det onde: I sandhedens navn skal maskerne falde, for masken er en løgn osv. Sådan er det da også. Også ofte hos os. I psykologien taler man om *det falske selv* som en maske. Den facade, hvormed vi narrer andre, kan i virkeligheden også til en vis grad narre os selv. Vi opbygger et falsk selv, et falsk selvbillede. Dermed undgår vi at se det

Leif Andersen, f. 1952

Lektor på Menighedsfakultetet
leifa@post.tele.dk

Herlighedsteologi betyder, at jeg kun tror på den herlighed, jeg mærker, føler og oplever. Derfor er den en slaveteologi, som slingrer frem og tilbage mellem hovmod og mismod

værste og det mest skamfulde i øjnene.

Det falske selv er skrøbeligt. Det holder ikke, når det virkelig blæser. Der er grænser for, hvor meget man kan holde nede hvor længe. På et tidspunkt – særligt når konflikter bryder løs! – risikerer man, at fortrængningerne brister. Og jeg bliver nødt til at se mig selv i øjnene ...

Men det betyder ikke, at masken bare er en dårlig ting. Den er også overlevelse! Der er "masker", der beskytter: operationsmasker, fægtmasker osv. Og sådan beskytter vores facade også – mod uretfærdige angreb, mod andres overgreb.

Det er jo heller ikke sådan, at vores masker bare er løgn. Det kan de være; men oftest er de blot en side af os selv. Den side, vi vælger at vise for andre her og nu.

Masken viser ikke *hele* mig, men *noget* af mig selv kan jeg vise mit medmenneske og mit fællesskab her og nu. Også uden at være hykler og uærlig. Dette er, hvad jeg *også* er!

Når jeg vitterligt er vidt forskellige mennesker på arbejdet, hos svigerforældrene og derhjemme, så betyder det jo ikke nødvendigvis, at jeg "spiller skuespil". Det kan være uærligt, men er det ikke nødvendigvis.

Masken tilslører ikke blot. Den af-slører også. – Det forstår vi måske bedst, hvis vi nu ser på Guds masker!

Guds masker

Et af Luthers hovedmotiver er *korsteologien*. Den har som centrum Kristi kors på Golgata

og alt det, det indebærer; men korsteologien er ikke begrænset til dette centrum! Den handler også om vores kors – nemlig den måde, *hvorpå vi møder Gud*.

Som illustration anvender Luther beretningen om Moses, der gerne vil se Guds herlighed, men kun får lov at se Gud fra ryggen (2 Mos 33,18-23).

Vi ser Gud fra ryggen. Vi véd i Kristus, at han er kærlig, nådig, tilgivende, omsorgsfuld, tålmodig – men sådan oplever vi ham ofte ikke. Vi oplever ham ofte som streng, tavs og ligeglad. Og da stoler jeg, netop i kraft af korsteologien, på løftet og på ordet om, *hvordan Gud virkelig er i mødet med mig*. I mødet med mig i *Kristus*.

Herlighedsteologien derimod er en forvriddning af gudstroen. Det er nemlig ikke sådan, som jeg desværre har hørt det hist og pist, at "vi skal finde en god balance mellem korsteologi og herlighedsteologi," altså som om "korsteologi" bare handler om, at kristenlivet er lidelse og jammer, og "herlighedsteologi" handler om, at kristenlivet er herligt ...

Nej. *Herlighedsteologi* betyder, at jeg kun tror på den herlighed, jeg mærker, føler og oplever. Derfor er den en slaveteologi, som slingrer frem og tilbage mellem hovmod og mismod. Den hviler aldrig i Guds fred og nåde. Den tror kun på Guds godhed, når godheden kan mærkes, og helst overtydeligt. Den tror kun på sin retfærdiggørelse, når den føler sig retfærdig og værdig over for Gud. Den tror kun på helliggørelsens vækst, når den føler sig forbedret og sejrende.

Korsteologi derimod formår at hvile i og glæde sig over Guds fred og nåde, også selv om der er kaos og ufred inde i mig selv. Den er ikke en mismodigheds- eller resignationsteologi, som bare sukker og slæber sig videre med alle skuffelserne og nederlagene på skuldrene. Tværtimod: Den stoler på Guds godhed, på retfærdiggørelsen og helliggørelsen, også når det alt sammen er usynligt. Derfor er korsteologien en oprejst og befriet teologi.¹

Særligt Tor Johan Grevbo, norsk professor i sjælesorg, har rettet min opmærksomhed på

Luthers udtryk *Guds masker*: Gud har skjult sig bag masker! Og det sker både

- i *skabelsen*, hvor man nok ser Guds fingeraftryk og skaberglæde i verden, men ikke ser ham selv
- i *ulykken*, hvor Gud skjuler både sin omsorg og sin bønghørende magt
- i *bønghørelsen*, som ofte er paradoksal og vanskelig at få øje på, og som kun viser glimt af, hvor dyb hans medlevende omsorg er
- i *dommen*, hvor Gud viser sin vrede og strenghed, men ikke sin nåde
- i *Jesu liv*, hvor det frustrerede skarerne (og til tider også disciplene) til raseri, at han ikke noget tydeligere viste sin sande natur og sin guddommelige magt
- i *korsfæstelsen*, som ligner Guds nederlag, og hvor hans sejr er skjult helt ud i den ekstreme dårskab
- og i *opstandelsen*, som var og er et faktum, men som ingen var øjenvidne til, og som selv disciplene på himmelfartens dag kunne tvivle på (Matt 28,17).

Alt dette vil for menneskets naturlige religiøsitet ligne en fejl! For naturlig religiøsitet, vores medfødte religiøse instinkt, er netop herlighedsteologisk skruet sammen.

Men i disse masker både skjuler og viser Gud sig for os. Maskerne er ikke løgn og hykleri; de er hans midlertidige billede: hans åbenbaring "under den modsatte skikkelse" (Luther). De er ikke hans kærligheds modsætning eller hans kærligheds nederlag. De er hans kærligheds udtryk over for en syndig slægt, i en falden verdens tidsalder.

Disse masker beskytter os mod Guds ansigt! Det er ikke af fornem eksklusivitet, men af omsorg for os, at Gud har skjult sig. For et ubeskyttet møde med den Hellige ville ingen af os overleve.

Derfor er det en vigtig og befriende trosøvelse, at vi får blik for Guds kærlighed, ikke bare *bag ved* hans skjulthed, hans maske, men også *i og med* hans skjulthed, hans maske.

FOTO: ENSORSFOT

At vi bærer forskellige masker i forskellige situationer betyder ikke nødvendigvis, at vi spiller skuespil og er uærlige. Maskerne er – hvis de er vel anbragt og vel anvendt – med til at beskytte os selv og andre.

Den skånselsløse og hudløse ærlighed skylder jeg ikke andre mennesker. Den skylder jeg kun Gud

Det er jo ellers i sig selv en udfordring for troen, at vi forsøger at få blik for hans kærlighed *på trods af* hans skjulthed; men endnu mere dristigt og befriende er det at få blik for, at han – i dét og i dét og i dét svære i mit liv – også har skjult sig og taget maske på, *fordi* han elsker mig og vil mig det godt i alle ting. *Det* er tillid til Gud!

Slut fred med dine masker

På samme måde er dine masker og dine facader slet ikke uden videre af det onde!

En af mine venner, Elmo Due, som er lektor på Pastoralseminariet i København, gjorde engang opmærksom på, at hvis vi tager det alvorligt, at mennesket er skabt i Guds billede, og at Gud er den skjulte Gud, så må vi også respektere en nødvendig skjulthed hos vores medmennesker!

Ja! Og respektere den nødvendige skjulthed hos os selv! Du snyder ikke dit fællesskab, fordi du ikke deler alt med alle. Du er ikke en hykler, fordi du holder noget af din vrede tilbage over for din svigerfar. Og venlighed er ikke et bedrag.

Dine masker – hvis ellers de er vel anbragt og vel anvendt – beskytter dig mod angreb, mod uretfærdigheder, mod overgreb og sår. Man skal ikke have dårlig samvittighed over ikke at være hudløs.

Lad ikke dine masker styre dig

Det umodne menneske kan blive både forvirret og meget fornærmet, hvis andre har mærket *og reageret på* noget af det usagte hos en selv – det, som man ikke vidste, ville skinne igennem, og som man knap nok havde gjort klart for sig selv.

Det mere modne menneske narrer ikke

sig selv. Det kender udmærket afstanden mellem det ansigt, man viser andre, og lagene i ens eget indre. Og det formår *at forvalte* denne afstand, denne forskel, sådan at det bliver muligt både at leve i nogenlunde fred med sig selv og at leve i nogenlunde fred med andre.

Et eksempel: Der er forskel på personlige og private eksempler i en prædiken. En forkyndelse, der vil nå frem til mennesker og flytte på dem, må selv vove at være sårbar og *personlig*. Dermed må man også – med forsigtighed – nævne de grimme eksempler og nederlagene i ens liv.

Men man skal også beskytte sig selv – både for tilhørernes skyld, for ens egen skyld (og for ens families skyld!) – mod at blive *privat*. Man skal ikke hænge sit inderste til tørre og til udstilling, så man bliver pinlig. Man skal kunne se folk i øjnene bagefter.

Og siden man dermed ikke nævner det værste fra ens eget liv, men kun nævner småtingene og mellemtingene som illustration, så lurer den fristelse, at man forsøger at give mennesker det indtryk, at værre står det så heller ikke til med mig! Mine synder og mine nederlag ligger i småtingsafdelingen ...

Nej. Man kommer ikke udenom at vedgå, at mine fejl og mine nederlag ligger i den alvorlige afdeling. De bliver endda endnu værre af, at jeg kender Kristus, og jeg kender Skrifterne; og alligevel gør jeg, som jeg gør, siger, som jeg siger, og er, som jeg er. Jeg er dermed hjemfalden til "en særlig hård dom" (Jak 3,1)

Man vedgår det, så det er glasklart, og man er på nippet til at tabe ansigt – men man går ikke i detaljer. Detaljerne rager ikke andre.

Det er en besynderlig lovmæssighed, at de, der er alt for forhåbende på ikke at tabe ansigt, i det lange løb mister folks respekt. I virkeligheden risikerer de at tabe ansigt for alvor.

Og de, der er knap så bange for at tabe ansigt, vinder i virkeligheden menneskers respekt. For så er de andre i det mindste trygge ved, at du nok ikke står dér og takker Gud, fordi du ikke er som andre mennesker ...

Den skånselsløse og hudløse ærlighed skylder jeg ikke andre mennesker. Den skylder jeg kun Gud.

Og mange syndere har gjort den forbløffede erkendelse, at jeg kan lige så godt sætte ord på det værste over for Gud, for han ved det jo allerede endnu bedre end jeg selv.

Dette er den største besynderlighed i Guds rige: Den eneste, der kender mig til bunds og kan gennemskue alle masker og facader – og ved, hvad der er min reelle skyld, og hvad der er en unødvendig skamfølelse – det er også den eneste, der ikke fordømmer mig!

Og hver gang, jeg holder en syndsbevidsthed tilbage (måske fordi jeg forsøger på ikke at tabe ansigt over for Gud?!), eller hver gang jeg forsøger at tørre skylden af på andre, så snyder jeg mig selv for den største glæde af alle: glæden over at se det tilgivet og taget bort.

Når jeg over for Jesus kaster alle mine masker, så får jeg denne ubegribelige samtale med ham:

- Jesus, det er min skyld.
- Ikke mere. Nu er det min.

Så længe jeg ikke vil tage skylden for det, jeg er, og det, jeg har gjort, så kan han ikke tage den fra mig. Men når jeg selv tager skylden, så kan han tage den fra mig.

”Men han blev gennemboret for vore overtrædelser og knust for vore synder. Han blev straffet, for at vi kunne få fred, ved hans sår blev vi helbredt. Vi flakkede alle om som får, vi vendte os hver sin vej; men *Herren lod al vor skyld ramme ham*” (Es 53,5f).

Det er ikke farligt at ville elskes. Det hører til det inderste i det at være menneske. Det farlige er, hvis man vil elskes for sin maske. Din værdi og dit selvværd må ikke ligge i maskerne. Det må ligge i denne enes elskende blik, i Kristi blik på dig.

Dine masker er ikke den endelige sandhed om dig. Hvor svært du end kan have ved at elske og respektere dig selv, og hvor længe der end kan være imellem, at du mærker kærlighed og respekt fra andre, så er du ikke desto mindre *dobbelt elsket*: Du er elsket som et skabt menneske, som bærer af Guds billede; det er ethvert menneske. ”For således elskede Gud *verden ...*” (Joh 3,16). Og dernæst er du elsket som et genfødt barn af Gud! Du kan løfte dit hoved som et genrejst, retfærdiggjort og værdiggjort menneske – som synder, javist, men som en tilgivet og ophøjet synder.

Afbalanceret åbenhed og ærlighed

Hvis vi bliver knap så paniske over at skulle tabe ansigt, at skulle gå i os selv og indrømme ting, så får vi også mere åbne og ærlige fællesskaber!

Nogle fællesskaber er indrettet på en sådan måde, at mennesker bliver mere bange for fællesskabets dom end for Guds dom.

Og selv i gode og ret åbne fællesskaber kan man komme ud for, at hvis en lige så forsigtigt og lavmælt åbner for posen med spørgsmål, tvivl, indvendinger og vanskeligheder, reagerer andre med forbløffelse: – Tænk, jeg troede, jeg

var den eneste, der havde det sådan ...

Så selv om vi ikke skylder nogen at være hudløse, så har de fleste fællesskaber altså gavn af, at der lindes på låget. Sprækker i din facade kan være en sand befrielse for andre.

Jeg har fået lov at citere fra en mail. Afsenderen og jeg har skrevet sammen ad flere omgange; og han har i dag afskrevet al religion, også kristendommen. Han har været kristen og har hørt masser af kristen forkyndelse, men nu har han så besøgt adskillige ateistiske og religionsskeptiske hjemmesider. Han skriver blandt andet:

”Jeg spekulerede over, hvad mit motiv er for det, jeg har gang i her. Her indså jeg, at min bevæggrund er, at jeg har følt mig ført bag lyset, blevet narret og løjet for. Lidt ligesom kun at høre den ene part i en retssag. Nu har jeg så hørt begge parter og kommer til den konklusion, at religioner, alle religioner, er menneskeskabte og har ikke noget som helst overnaturligt i sig ...”

Han er i dag stadig (mig bekendt) fuldstændig overbevist om, at Gud ikke findes, og at Jesus aldrig har levet. – Jeg svarer blandt andet:

”Jeg kan godt forstå, at du føler dig løjet for. Det har jeg også gjort. For når kristne folk skjuler den tvivl, tomhed, vrede og fortvivlelse, mange af dem reelt bærer på, så fupper de os! – og det, selv om de siger, de har lært af Jesus, at man ikke må lyve ...”

Vi kan aldrig få syndfrie og englelige fællesskaber. *Men vi kan da virkelig godt få ærlige fællesskaber.*

Folk føler sig løjet for. For bevidst og ubevidst er vi så optaget af at *give svar på spørgsmål, svare på tvivl, forsvare troen etc.*, at mennesker må sidde tilbage med det indtryk, at vi aldrig selv plaget af tvivl på Kristus, af spørgsmål, af protest imod Gud, af tomhed og fortvivlelse etc. De har det indtryk, at de sidder alene med den slags. Dermed oplever de os som modvandrere og ikke som medvandrere.

Vi må leve med, at vores fællesskaber er fejllende og består af syndige og egoistiske mennesker. Men vi kan og skal ikke leve med, at vi også er hyklere og uærlige. ■

1 Det er også et hovedmotiv i min bog *Gud, hvorfor sover du?*